

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara dhe avantazhet dhe disavantazhet e tij

Ngritje e zotësive. Kapërcim i kufijve.

Vështrim i përgjithshëm

Përmbajtja

- Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?
- Anët pozitive dhe negative
- Si zbatohet
- Përfundim

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?

Siç është analizuar nga OECD (2016)

- Bëhet dallimi midis
  - Parashikimit me të drejta dhe detyrime të konstatuara: d.m.th. parashikimit të pasqyrave financiare me të drejta dhe detyrime të konstatuara
  - Fondeve të miratuara me të drejta dhe detyrime të konstatuara: d.m.th fondeve buxhetore të miratuara sipas bazës me të drejta dhe detyrime të konstatuara
- Vetëm fondet me të drejta dhe detyrime të konstatuara janë «buxhetim i plotë me të drejta dhe detyrime të konstatuara»
  - Por disa vende me buxhetim monetar përfshijnë bazë të pjesshme me të drejta dhe detyrime të konstatuara
  - Po, disa vende me buxhetim me të drejta dhe detyrime të konstatuara përfshijnë vetëm bazë të pjesshme me të drejta dhe detyrime të konstatuara
- Si përfundim: Nuance të ndryshme të ngjyrës gri!

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?

Përdorim i kufizuar në botë: Vetëm 7 shtete e përdorin në mënyrë të plotë, pra fondet e miratuara i kanë të gjitha elementet me të drejta dhe detyrime të konstatuara (sipas rendit alfabetik)

- Austria
  - Australia
  - Kanadaja
  - Estonia
  - Zelanda e Re
  - Zvicra
  - Britania e Madhe
-
- Pjesërisht me të drejta dhe detyrime të konstatuara: p.sh. Kili, Danimarka, Finlanda, Suedia, SHBA

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?

– Arsyetimi politik kundrejt atij menaxherial

- Arsyetimi politik
  - Historikisht i fokusuar te aspekti monetar (“shpenzimet në emër të votuesve”)
  - Gjithnjë e më shumë të interesuar për koston e shërbimit dhe produktivitetit
- Arsyetimi menaxherial
  - Fokusi te efikasiteti dhe efektiviteti
  - Përdorimi i kapitalit

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?

Menaxhimi i integruar i Financave Publike

Buxhetimi

Kontabiliteti

Auditimi

Statistikat
financiare
shtetërore

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?

Rakordimi midis Buxhetit dhe Pasqyrave Financiare ka rëndësi

Zvicra: Buxheti Federal dhe Pasqyrat Financiare Federale

Buxheti		Pasqyrat Financiare
Buxheti Federal (Vol. 1-3) Raporti mbi Buxhetin (Vol. 1) <ul style="list-style-type: none"> – Koment – Buxheti<ul style="list-style-type: none"> – Pasqyra e flukseve monetare e buxhetit – Pasqyra e të ardhurave dhe shpenzimeve e buxhetit – Shënimet – Treguesit – Projekt-vendimi Buxheti i Entiteteve (Vol. 2) Shpjegime dhe Statistika (Vol. 3)	Fondet Shtesë I / II	Pasqyrat Financiare Federale (Vol. 1-3) Raporti mbi Pasqyrat Financiare (Vol. 1) <ul style="list-style-type: none"> – Koment – Pasqyrat Financiare<ul style="list-style-type: none"> – Pasqyra e flukseve monetare – Pasqyra e të ardhurave dhe shpenzimeve – Pasqyra e bilancit – Shënimet – Treguesit – Projekt-vendimi Pasqyrat Financiare Subjekteve (Vol. 2) Shpjegime dhe Statistika (Vol. 3)
Buxhetet individuale (Vol. 4)		Pasqyrat Financiare Individuale (Vol. 4)
Kuadri Afatmesëm i Shpenzimeve (Vol. 5)		Raporti i auditimit

Çfarë është buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara?

Nuk bëhet fjalë për “buxhetim monetar apo buxhetim me të drejta dhe detyrime të konstatuara” por për “buxhetim monetar dhe buxhetim me të drejta dhe detyrime të konstatuara”

Zvicra: kreditet buxhetore

Llojet e krediteve (baza monetare)	Llojet e krediteve NRM (baza me të drejta dhe detyrime të konstatuara)
	Pjesërisht SC Taksa shërbimi
	Pjesërisht WOFE pa efekte monetare (p.sh. amortizimi)
Pjesërisht FE efekte monetare	Pjesërisht FE efekte monetare (p.sh. pagat)

Shkurtime:

SC = taksë shërbimi

FE = efektet financiare

WOFE = pa efekte financiare

Anët pozitive dhe negative

Thuajse aspak punë empirike

- **Kërkimet shkencore janë të rralla**
- **Edhe kur gjen, janë përshkruese (p.sh. Brusca e të tjera, 2015; FEE/Caperchionne, 2007)**
- **Dëshmi gojore si për anët pozitive ashtu edhe për ato negative, por nuk ka të dhëna statistikore**

Anët pozitive dhe negative

– Avantazhet sipas të thënave

- Koherenca midis buxhetimit dhe kontabilitetit
- Reflektohet krijimi dhe përdorimi i pasurisë
- Investimet nuk trajtohen njësoj si shpenzimet e konsumit
- Më pak mundësi për cikle politike sepse monitorohet shpenzimi i pasurisë/kapitalit neto
- Kostoja e ofrimit të shërbimeve është e dukshme në buxhet: Thelbësore për buxhetimin sipas performancës

Anët pozitive dhe negative

Avantazhet sipas të thënave

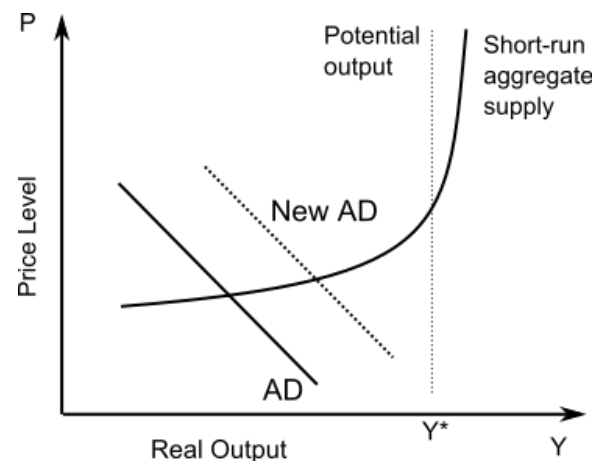
- Buxhetimi sipas performancës dhe kostoja e ofrimit të shërbimeve
- Situata e sistemit të shkollave të mesme në Zyrih
  - Përpara buxhetimit sipas performancës
    - Kostoja nuk dihej, mendohej se qe e njëjtë në të gjitha shkollat për shkak të programeve mësimore identike
    - Llogaritja e kostove e bazuar plotësisht në të drejtat dhe detyrimet e konstatuara tregon një hendek prej 250% mes koston më të lirë dhe asaj më të shtrenjtë
- Rregullimi drejt koston së standardizuar diku rreth 120% për të gjitha

Anët pozitive dhe negative

– Disavantazhet sipas të thënave

- Rritja e kompleksitetit
- Shumë pak interes nga politikanët dhe ekonomistët
  - Rezistenca që vjen nga makro-ekonomistët bazohet te Teoria e Kërkesës Agregate: Shpenzimet qeveritare (monetare) janë pjesë e kërkesës agregate (AD) në teorinë makroekonomike
  - Pjesë e rëndësishme për modelet AD-AS (dhe rrjedhimisht IS-LM)
  - (Megjithatë, ka edhe pikëpyetje të tjera mbi modelet AD-AS dhe IS-LM ... siç është hipoteza e preferencës për likuiditet)
- Rezistenca ndaj ndryshimit

Si zbatohet?

Evolucion, jo revolucion

- Informacioni me bazë monetare gjendet përsëri edhe në sistemin e buxhetit me të drejta dhe detyrime të konstatuara
  - Nuk është nevoja të tremben përdoruesit e informacionit me bazë monetare!
- Plus buxheti me bazë monetare dhe me të drejta dhe detyrime të konstatuara mund të përdoren paralelisht
- Tregon vlerën e buxhetimit me të drejta dhe detyrime të konstatuara, p.sh. në llogaritjen e kostove të shërbimeve dhe buxhetimin sipas performancës
- Logjikë politike dhe menaxheriale paralelisht
- Bëhet modeli kryesor vetëm pasi të jetë bërë e dukshme vlera
- Përdoret për menaxhimin e aktiveve dhe pasiveve

Si zbatohet?

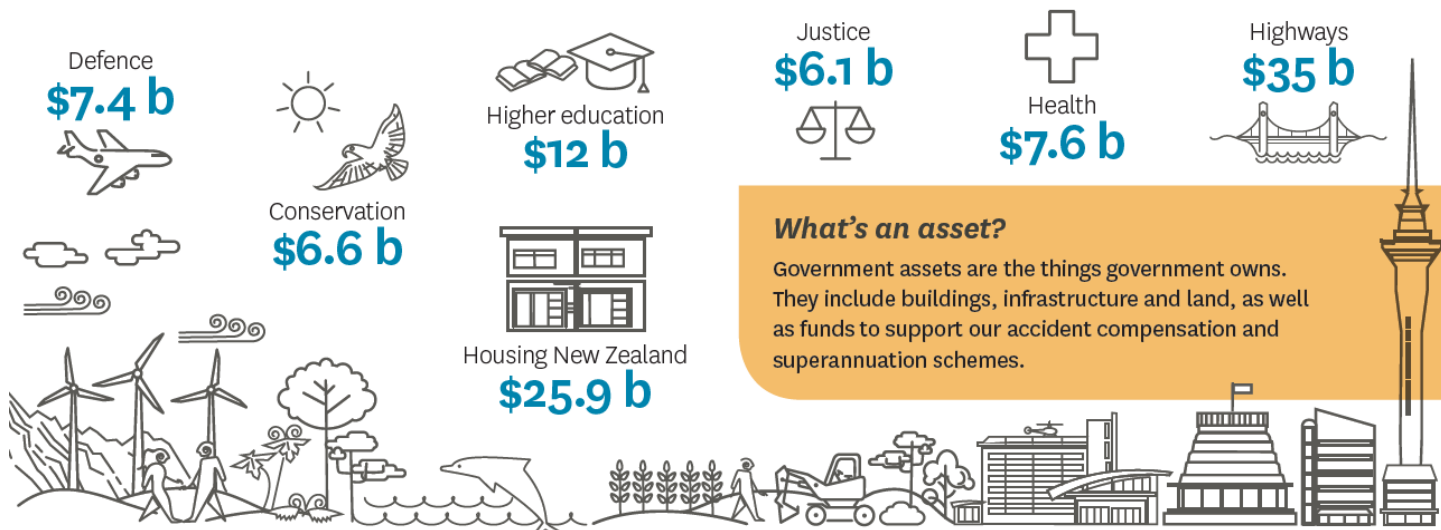
Hapi i fundit, më i përparuar: Menaxhimi i aktiveve dhe pasiv

–Shembulli i Zelandës së Re:

- 2017: “Raporti i Investimeve” bëhet raporti kryesor financiar. Ky raport shqyrton pasqyrën e bilancit të Qeverisë duke përfshirë ndryshimet e bilancit
- Klasifikon (sipas funksioneve) të gjitha aktivet dhe pasivet në tri grupe
  - Shoqërore: Për t’u ofruar shërbime qytetarëve dhe ndërmarrjeve
  - Financiare: Për të menaxhuar financat e qeverisë
  - Komerciale: Për fitim

This value amounts to nearly \$65,000 in assets and \$41,000 in liabilities for each person in New Zealand.

Burimi:
Thesari i Zelandës së Re, 2018

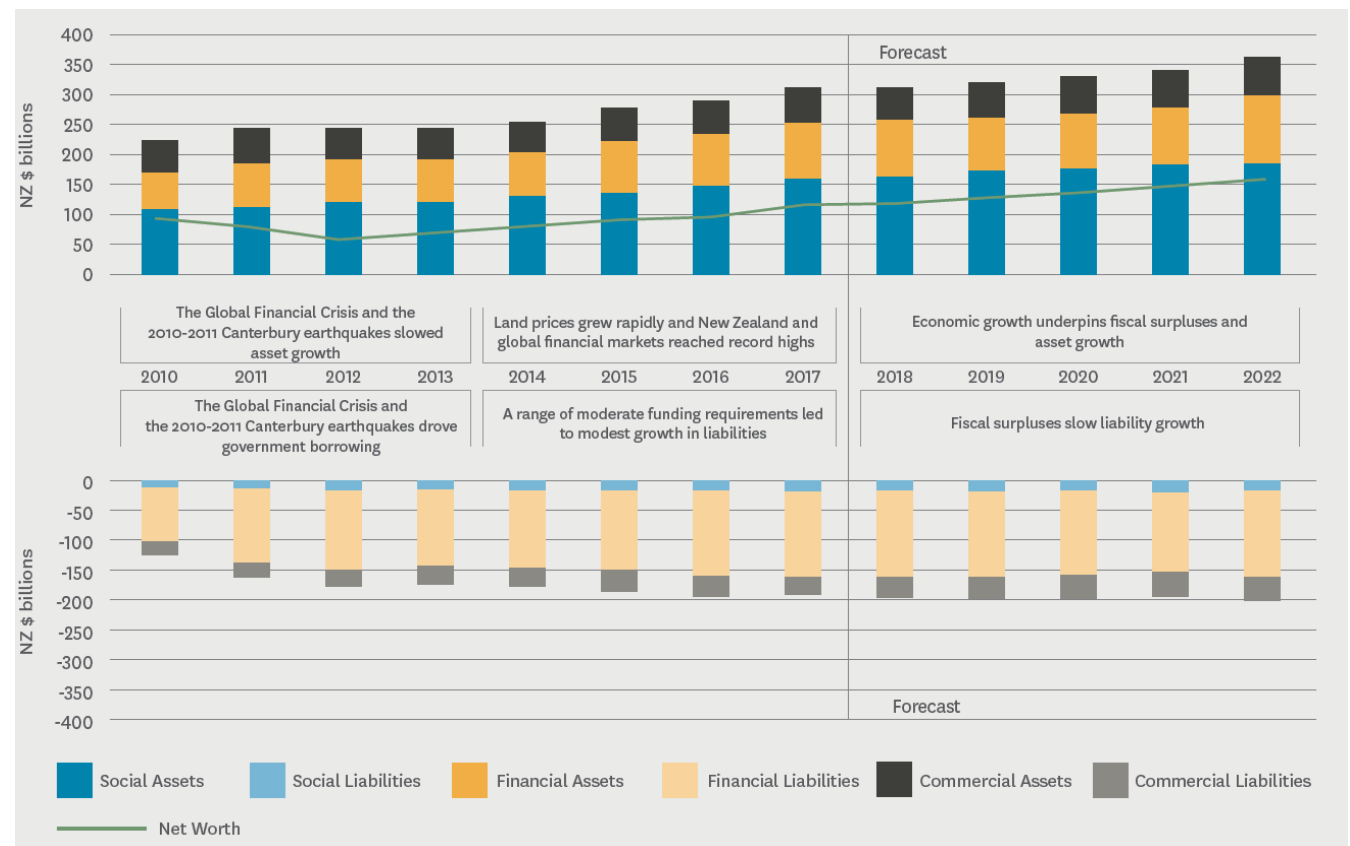
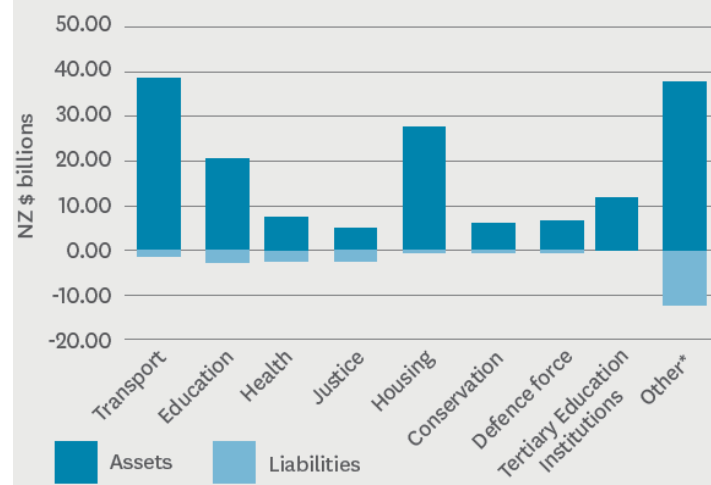
Si zbatohet?

Hapi i fundit, më i përparuar

- Shembulli i Zelandës së Re:
- Menaxhimi i aktiveve dhe pasiveve nëpërmjet tri funksioneve

Social assets and liabilities by sector

Burimi:
Thesari i Zelandës së Re, 2018

Përfundim

- Çështja nuk është bazë monetare apo bazë me të drejta dhe detyrime të konstatuara. është bazë monetare dhe bazë me të drejta dhe detyrime të konstatuara!
- Buxheti me të drejta dhe detyrime të konstatuara është më i rëndësishëm për drjetuesit sesa për politikanët, por edhe politikanët gjithnjë e më shumë ia kanë nevojën
- Fillimisht, përdorimi kryesor i buxhetit me të drejta dhe detyrime të konstatuara është për llogaritjen e kostos së shërbimeve
- Më pas, mund të përdoret edhe për menaxhimin e investimeve ose të aktiveve dhe pasiveve në përgjithësi
- Dëshmitë sipas të dhënave janë kryesisht pozitive, ndërsa kritikën vijnë kryesisht nga makro-ekonomistët klasikë (kërkesa agregate) – por informacioni me bazë monetare mbetet i disponueshëm për ta